

El Dalmau

Rajadell

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: El Dalmau. NO del terme
Emplaçament Camí de Rajadell a Fals. Trencall al Km 1,5 de la carretera, a l'esquerra, just després de la C-25
Alçada: 405

Coordenades:

Latitud: 41.74109
Longitud: 1.70442
UTM Est (X): 392268
UTM Nord (Y): 4621841

Classificació

Número de fitxa 08178 - 48
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Contemporani Modern
Segle XVIII-XIX
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: Parts dels edificis estan abandonats
Protecció Legal
Observacions protecció: AEA. Catàleg bens protegits 2014 (num. 36)
Accés Fàcil
Ús actual: Altres
Titularitat Privada
Titular: Ref. Cad: 08177A00200050
Autoria de la fitxa PEP 1993 (Jordi Piñero)/ OPC 2017-2020
Data de registre de la fitxa: dc., 22/07/2020 - 02:00

Descripció

Conjunt de masia i colònia agrària que formen un complex residencial definit per un recinte tancat amb un corredor interior lliure. A tramontana hi ha l'edifici dels habitatges dels parcers; a migdia, la casa de l'amo i a ponent dependències de treball. Fora del recinte hi ha una pallissa, enrunada i altres dependències, a migdia, així com una gran bassa circular (fitxa 395) a llevant, una font amb escalinata (fitxa 396) a llevant, un pou amb molí de vent (fitxa 397) al nord, a més d'altres elements d'una explotació agropecuària moderna.

La casa de l'amo consta de dos cossos adossats perpendicularment. El més antic és el que està orientat de nord a sud, i té una tipologia força clàssica: planta rectangular, coberta a doble vessant, i planta baixa més un pis i golfes. Presenta finestres emmarcades amb carreus. L'altre cos és lleugerament més alt. Presenta també finestres emmarcades amb brancals de pedra, i al centre, presenta un rellotge de sol pintat de blanc emmarcat amb brancals de pedra. Al capdamunt i al centre s'hi ha aixecat una torre de talaia de planta rectangular, amb dues finestres centrades apuntades. Al soterrani hi ha un celler i, segons notícies orals, també hi havia una gran quantitat d'amagatalls (escales, forats, etc). La casa té dos cossos adossats que ja corresponen clarament a l'ampliació feta arran de l'intent d'instal·lació d'una colònia agrària: l'un a ponent, amb tines, i un altre a migdia, que consisteix en una nau força gran que devia servir com a magatzem i que presenta una galeria de finestres apuntades.

L'edifici projectat per a habitatges dels parcers és força impressionant (d'uns 38 m. de llargària). Es tracta d'una construcció perfectament planificada, que presenta unes característiques ben diferenciades: planta rectangular, coberta a doble vessant, i planta baixa més tres pisos i soterrani. Les dues façanes exteriors al recinte tenen un parament de gran qualitat, amb carreus perfectament escairats i col·locats en fileres regulars. Hi ha sèries de balcons als tres pisos, situats a distàncies perfectament regulars. Els balcons (en total trenta-vuit) gairebé no sobresurten de la façana. Les dues façanes restants són fetes amb pedra més senzilla. A la façana de llevant hi ha el portal d'entrada al recinte, d'estil neo-romànic, amb un arc de punt rodó, però rebaixat, decorat a l'intradós. Els brancals de la porta presenten dues cares i es separen de l'arc per dues impostes.

L'espai interior de l'edifici està subdividit per una paret transversal que el parteix en dues meitats. A la planta baixa hi ha tines i habitacions de treball. Les tines estan numerades i cada parcer tenia la seva; en total a cal Dalmau hi ha unes 36 tines. A un nivell inferior hi ha el celler: una cambra molt llarga amb grans botes. Els tres pisos havien d'anar destinats a habitatges per als parcers, però l'obra va quedar interrompuda i els habitatges no es van acabar mai.

Els dos cossos adossats a la casa pairal esmentats anteriorment així com el clos exterior (gairebé una muralla, atalussada) corresponen a aquesta fase de transformacions motivades per l'intent d'instal·lar-hi una colònia de parcers.

A l'extrem SO del recinte hi ha un edifici semblant a una pallissa amb una porta que dona accés al recinte interior. A migdia també hi ha un gran edifici adossat rectangular, amb parets atalussades.

Fora del recinte, a més de la pallissa i els altres elements esmentats, també hi ha a migdia i a llevant, un petit dipòsit d'aigua, rectangular, amb un sortidor amb reixa, i un gran dipòsit rectangular fet amb pedra de gran qualitat.

Observacions:

Figura al Catàleg de Masies i Cases Rurals 2014 (num. 24) com Cal Dalmau. En el catàleg de bens protegits 2014 està fitxada com a Àrea d'Expectativa Arqueològica (num. 36).

El mas està molt a prop de l'Eix Transversal (C-25). S'hi accedeix per un camí a mà esquerra que surt de la carretera que va de Rajadell a Fals, pocs metres més amunt de la C-25 (aquest trencall és en terme de Fonollosa). El conjunt es situa ja en el pla de Fals, a un nivell més elevat que la vall de Rajadell. Anteriorment hi passava el camí ral, procedent de Sant Amanç i el Peric i en direcció a Fals. Les terres dels encontorns, que eren feixes, han estat aplanades a finals del segle XX. Actualment hi ha una explotació forestal a l'entorn.

Cal Dalmau forma un conjunt d'un gran interès ja que el fenomen de les colònies agràries (del qual

n'existeixen exemples escassos) és poc conegut. Cal Dalmau constitueix un intent interessant per implantar un model arquitectònic (i social) inèdit al món rural. Però no només va restar inacabat l'edifici dels parcers (almenys no es va ocupar), sino que també segurament no es varen posar en funcionament la font amb l'escalinata que havia de conduir a un espai de lleure i el pou-torre que havia d'acollir un molí de vent per impulsar l'aigua. Segons Ernest Molins, també hi havia hagut una fassina. L'interior de la casa de l'amo conserva elements interessants, com ara reixes de ferro forjat, pintura mural i mobiliari antic, tanmateix en males condicions (descripció 1993)

Les inscripcions gravades a les llindes, corresponents a anys, són:

- Llinda del porxo de l'entrada principal: 1876
- Llinda d'un edifici annex a la pallissa: 1914
- Portal d'entrada al recinte al SO: 1908 (amb dos escuts romboidals amb les 4 barres)
- Relloige de sol, amb la inscripció JD 1854 M (la data presenta dubtes)

Recentment han aparegut notícies de l'existència d'un projecte per habilitar l'edifici com a hotel, conservant totes les parets exteriors amb la pedra original. El projecte contemplaria 60 habitacions i una gran sala de convencions per unes 250 persones.

Història

El nom originari del mas fou cal Presseguer. Per cal Presseguer hi passava el camí ral, en direcció a cal Carcoler (cal Peric).

A la convocatòria que fa el senyor del castell, Francesc de Cruïlles, el 1543, a tots els pagesos del terme per a tractar qüestions d'interès, hi ha citat Joan Grau, del Mas Presseguer. No sabem si la casa existia d'abans, i si existia, amb quin nom (no tenim cites anteriors). En un altre document notarial de 1543, Joan Grau figura com a hereu de El Presseguer. El 1546 Joan Grau arrenda el mas a Joan Mestre, però al 1559 ja hi viurà Pere Braquet, el 1563 Joan Torra i el 1590 Antoni Campserver n'és l'hereu. El mas passarà a Eulàlia, filla d'aquest darrer, casada amb Pere Dalmau, cosa que motivarà el canvi de topònim. El 1623 el mas ja apareix com casa del Dalmau; hi vivien 9 persones adultes.

La construcció de l'edifici que havia d'allotjar els parcers podria ser obra del 1876, segons una inscripció. Són els anys anteriors a l'arribada de la fil·loxera. Els motius i les intencions exactes del seu impulsor no resten del tot aclarits. Segons notícies orals, el propietari tenia intenció de fer-hi una espècie de colònia agrària per allotjar els parcers (cadascun amb una casa i una tina). Dalmau es va arruïnar i va marxar a Amèrica deixant la construcció inacabada. Segons es diu, quan va tornar fou assassinat a Castellnou, on tenia una propietat que li era pervinguda per part de la seva esposa. Els responsables de la mort haurien estat els beneficiaris de les propietats, que no comptaven amb la tornada de l'amo. Altres versions indiquen que fou assassinat a Amèrica.

Els habitatges dels parcers no foren mai habitats però sembla que algunes de les tines sí que s'utilitzaren, almenys a començaments del segle XX. Algun any, la part corresponent a l'amo de les collites dels parcers havia ascendit a 400 càrregues.

Sigui com sigui, el mas de cal Dalmau fou una hisenda problemàtica, que durant anys va estar en venda i no trobava comprador. El posterior propietari, un enginyer de Vilanova i la Geltrú, també arrossega una llegenda negra, aquesta més fiable i referida per persones que havien tractat amb els protagonistes dels fets. El vilanoví es casà amb una artista i comprà el mas per recloure la dona, ja que no es fiava de la vida que portava. Un dia l'home arriba al mas i la troba amb un fadrí de cal Fontanet. L'home expulsà la seva muller de casa, vestida amb camisa de dormir, i no la va veure mai més. El fadrí també va marxar a fer les amèriques.

Durant la Guerra Civil el mas allotjà uns setanta refugiats procedents d'Andalusia. Durant un temps també acollí capellans i bisbes com a presoners .

Bibliografia

RAFAT, Francesc (1982). Demografia de Rajadell al segle XVI. A Miscel·lània d'Estudis bagencs, num. 2. Manresa. pp 123-134

RAFAT (1988).

RAFAT (1982). Festa de Sant Sebastià.

Informació oral: Jaume Anglarill i esposa (masovers durant 30 anys a partir de 1934) i Josep Maria Raventós (Vilanova i la Geltrú) .

